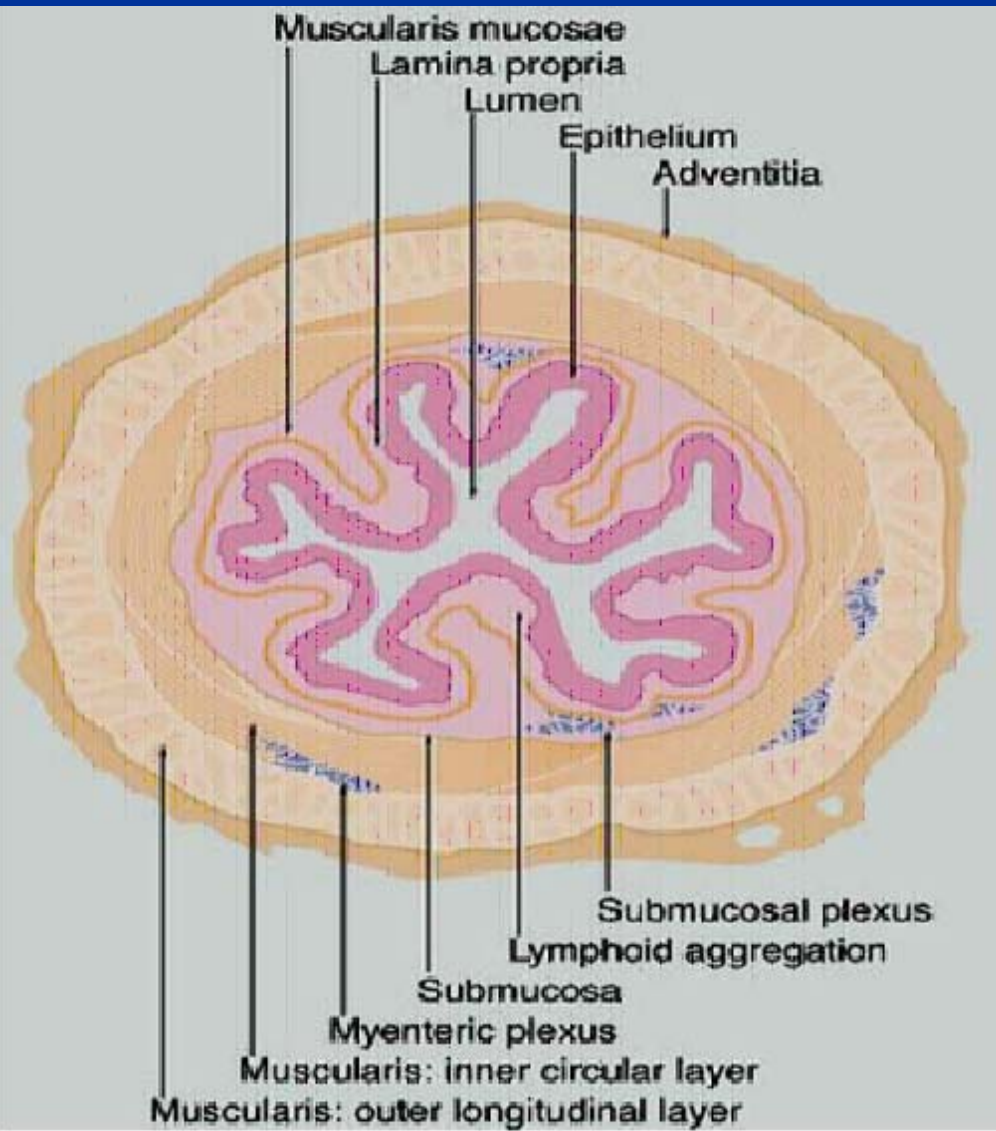

Fyziologie gastrointestinálního traktu (GIT) Bc FTP I.

Helena Smítková, 2007

Romana Zajacová

Obecná stavba trávicí trubice

- Sliznice - mukósa
  - Epitel
  - Lamina propria mucosae
  - Lamina muscularis mucosae
- Podslizniční vazivo – submukóza
  - Plexus submucosus Meissneri, žlásky
- Zevní svalová vrstva – tunica muscularis externa
  - Cirkulární
  - Plexus myentericus Auerbachi
  - Longitudinální
- Seróza

Řízení činnosti GIT

1. Nervové

- vlastní nervové pleteně GIT

- myenterický (Auerbachův) plexus - řídící
- podřízený submukózní (Meissnerův) plexus

→ obsahují: *motorické neurony, sekreční neurony*
senzitivní neurony, interneurony

- ANS většinou přímo GIT neřídí, spíš moduluje jeho vlastní nezávislou aktivitu

2. Humorální (hormony → přímo bb GIT)

Shrnutí: Vysoký stupeň autonomie všech funkcí GIT

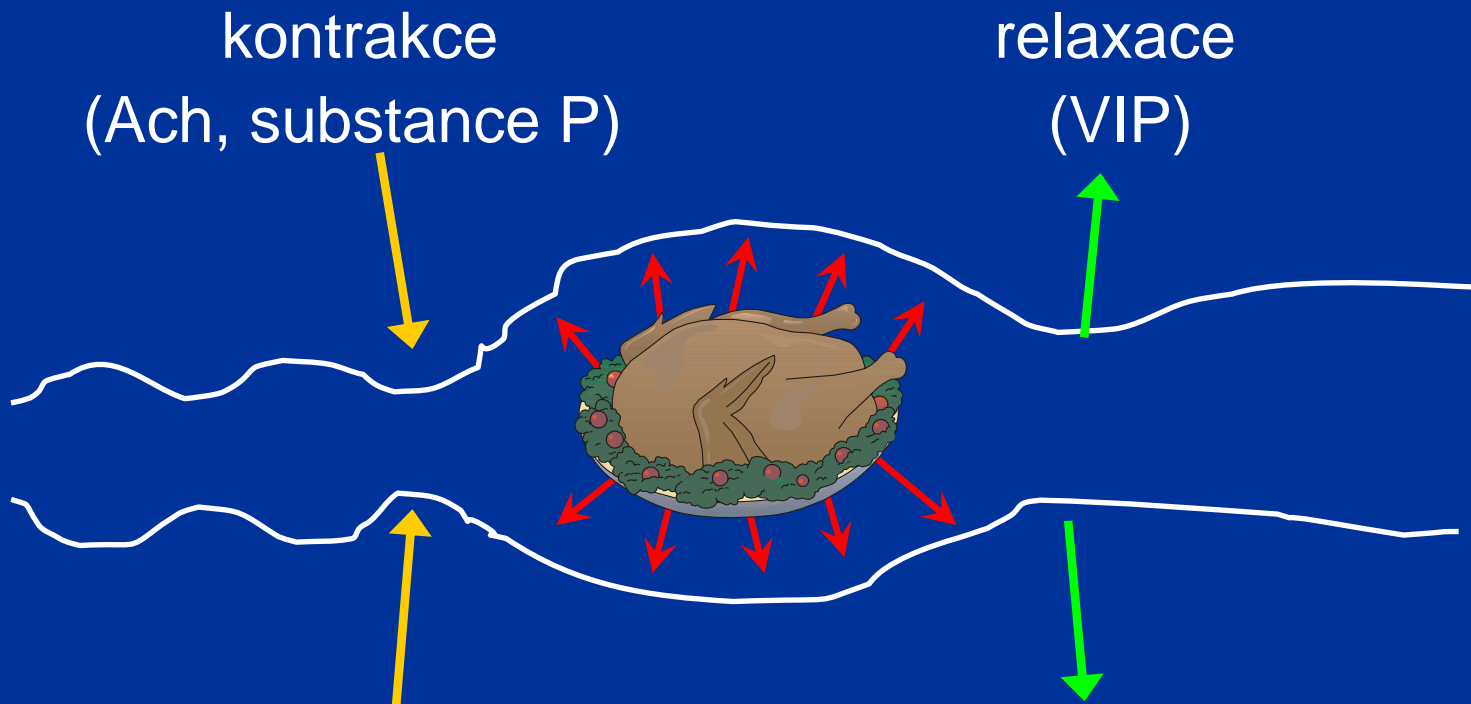
Gastrointestinální hormony:

- biologicky aktivní polypeptidy
- secernovány slizničními buňkami GIT
- např. gastrin, cholecystokinin (CCK)
sekretin, vasoaktivní intestinální peptid (VIP), ..

*mají parakrinní ale také
endokrinní způsob účinku*

Peristaltika:

- Reflexní odpověď, jejímž spouštěcím mechanismem je roztažení stěny střeva jeho zvýšenou náplní

Úloha ANS v modulaci vlastní aktivity GIT

PARASYMPATIKUS – n. vagus

→ ↑ aktivitu hladké svaloviny GIT a všech pochodů souvisejících s trávením (sliny, trávicí šťávy, prokrvení)

SYMPATIKUS - noradrenergní nervová zakončení

→ ↓ aktivitu hladké svaloviny GIT + kontrakce svěračů (ileocékální, vnitřní anální svěrač) + vazokonstrikce cév

Imunitní systém v GIT

tzv. **MALT** (**mucosa-associated lymphoid tissue**)

= Slizniční bariera – kontroluje omezený kontinuální přestup antigenů

→ četné T ly mezi buňkami epitelu

→ četné B ly pod epitelem v lamina propria →
plasmatické buňky → Ig A

→ Peyeroovy plaky tenkého střeva – tvoří je
lymfatické folikuly s lymfocyty

na povrchu plaků tzv. M buňky – internalizují a
prezentují Ag na svém povrchu

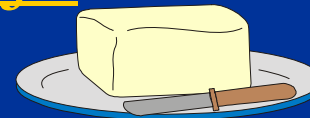
mezentériální LU, RES jater

Dutina ústní:

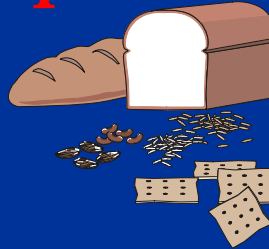
- potrava pomocí žvýkání rozmělněna a promíchána se slinami a posouvána do jícnu

Sliny (1,5 l/den) obsahují:

• *Jazykovou lipázu*

• *Ptyalin*

• *Mucin*

• *IgA*

• *Lysozym*

• *voda + ionty (HCO_3^-)*

Funkce slin:

- Usnadňují polykání
- Udržují dutinu ústní a jícen vlhké a čisté
- Rozpouští ll., kt. stimulují chuťové pohárky
- Napomáhají artikulaci – usnadňují pohyby rtů a jazyka
- Působí antibakteriálně
- Pomáhají neutralizovat žaludeční kyselinu

Jícen

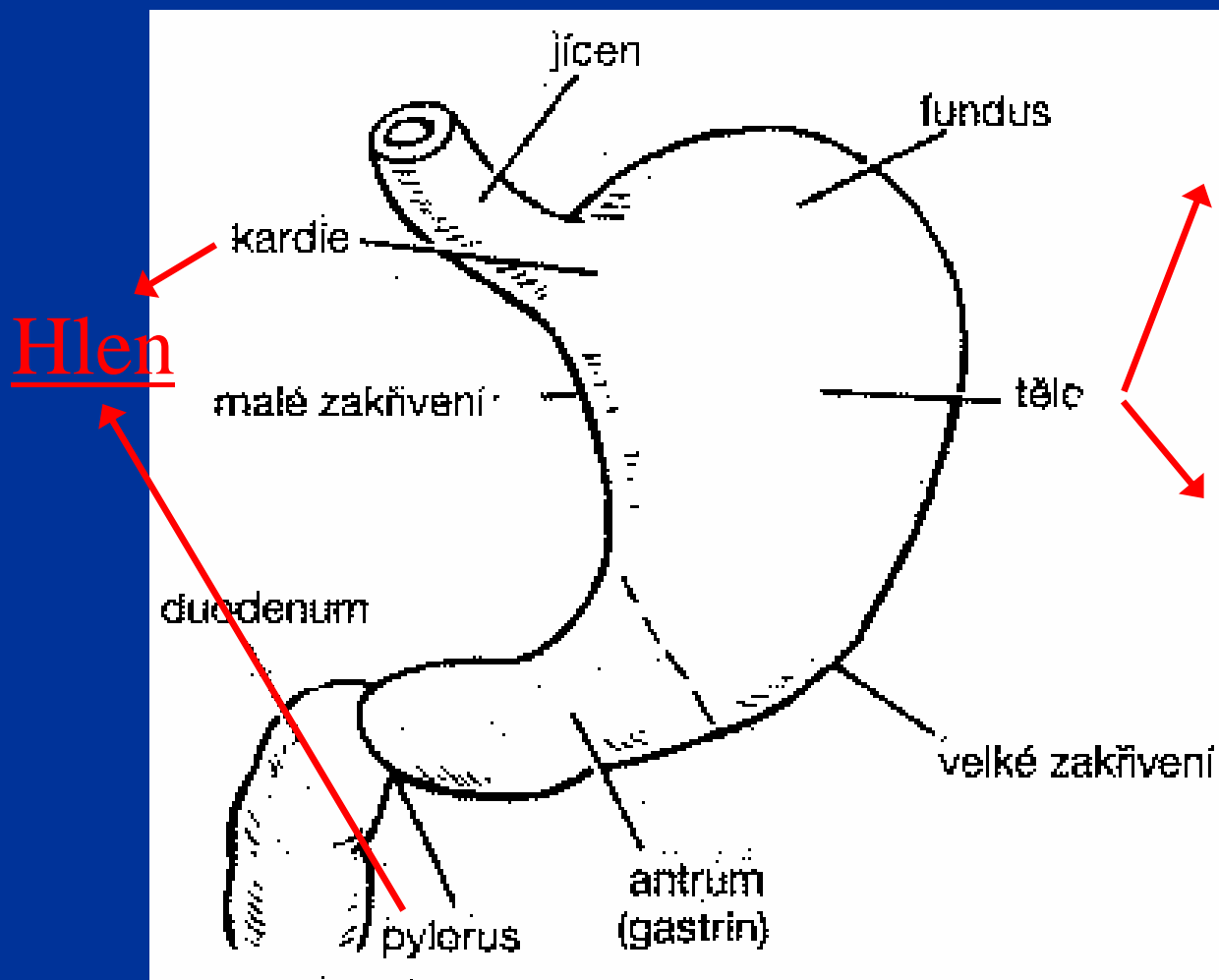
- Již základní uspořádání vrstev jako další části GIT
- Dokončuje polykací akt
- DES – v klidu kontrahován + fyziologicky přechodné relaxace

refluxní bariéra

- kontrakce DES
- gravitace
- peristaltika
- sliny

Žaludek:

- potrava se hromadí v žaludku, mísí se s HCl, hlenem a pepsinem a přechází do duodena

Parietální buňky:

**vnitřní faktor,
HCl**

Hlavní buňky:

pepsinogen

Žaludeční šťáva:

2,5 l/den

- **Hlen:**

Tvořen glykoproteiny
Slizniční bariéra x HCl

- **HCl:**

Hubí mnoho požitých bakterií
Napomáhá trávení bílkovin
Zajišťuje nízké pH

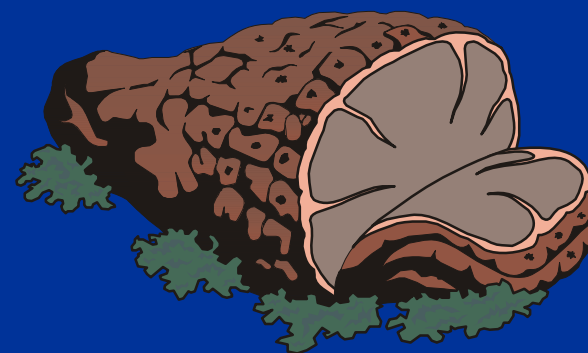
Stimuluje vylučování žluči a pankreatické šťávy

- **Vnitřní faktor:**

nezbytný pro resorpci vit.B12

- **Pepsin:**

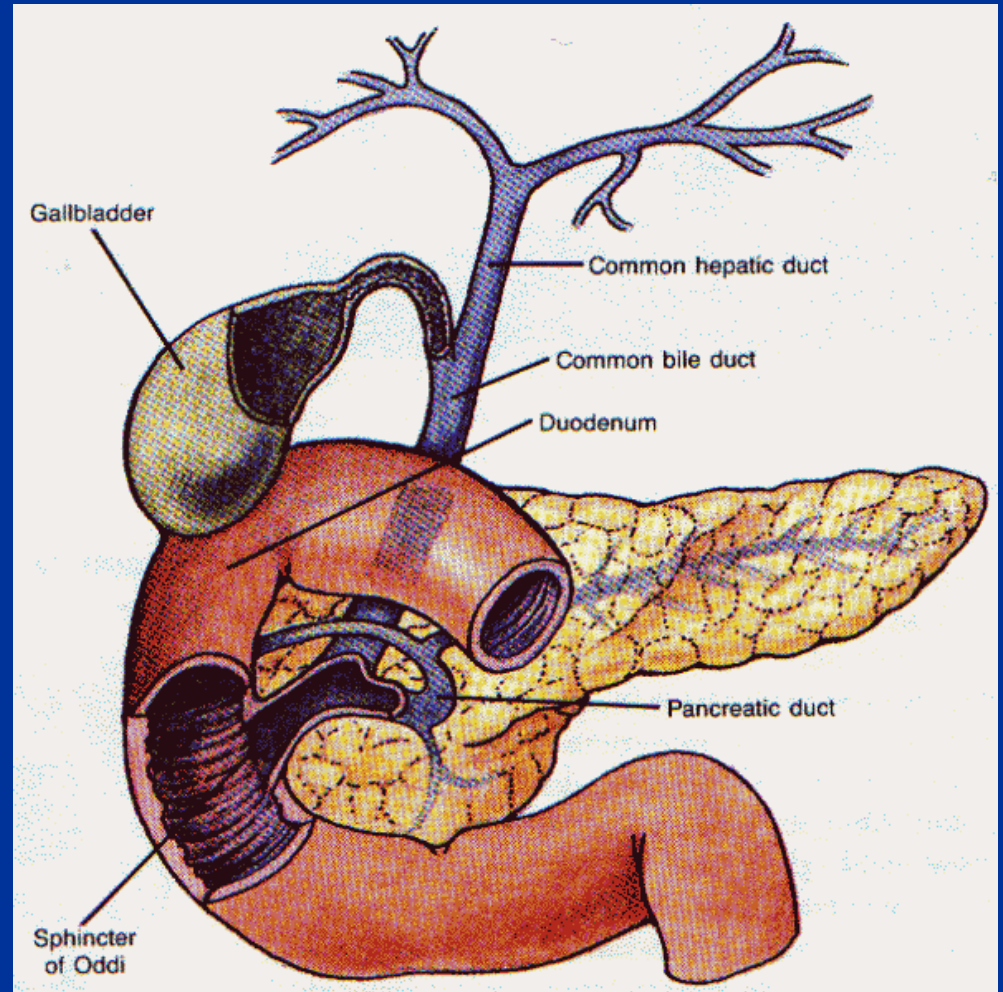
trávení bílkovin

+ voda, ionty

Tenké střevo:

- Alkalizace chymu pankreatickou šťávou a žlučí
- Dokončení trávení
- Vstřebávání
  - 1) *Produktů trávení*
  - 2) *Vody*
  - 3) *Většiny vitamínů*

Pankreatická šťáva

→ 1,5 l/d (voda, HCO₃⁻, ENZYMY - proteázy,
α-amyláza,
lipáza)

→ pomáhá štěpit B, T, S

→ uvolnění

← vliv hormonů – z duodena **

← vliv PS (n.X)

** HCl → sekretin → šťáva bohatá na
BIKARBONÁT

tuky, AMK → CCK → šťáva bohatá na
ENZYMY

Pankreatické proteázy	Trypsin	pH 5,2-6,0	Proteiny Peptidy	Polypeptidy Dipeptidy
	Chymotrypsin	pH 8,0	Proteiny Peptidy	Polypeptidy Dipeptidy
	Elastaza		Proteiny peptidy	Polypeptidy Dipeptidy
	Karboxypeptidasa		Polypeptidy s volnou karboxylovou skupinou	Nižší peptidy Volné AMK

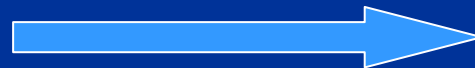
Aktivace potenciálně nebezpečných enzymů pankreatu v tenkém stř.

trypsinogen

enteropeptidáza

trypsin

proenzym

- trypsinogen
- chymotrypsinogen
- prokarboxypeptidáza
- proelastáza
- profosfolipáza

aktivní enzym

- trypsin
- chymotrypsin
- karboxypeptidáza
- elastáza
- fosfolipáza

Pankreas další enzymy	Amylasa	pH 7,1	Škrob Glykogen	Maltosa 1:6 glukosidy maltotriosa
	Lipasa	pH 8,0	Prim. Esterové vazby TG	MK 2-MG glycerol
	Ribo- nukleasa		RNA	Nukleotidy
	Deoxy-...		DNA	Nukleotidy
	Choleste- rolesterasa		Estery cholesterolu	Volný chol. MK
	fosfolipasa		fosfolipidy	MK lysofosfoipidy

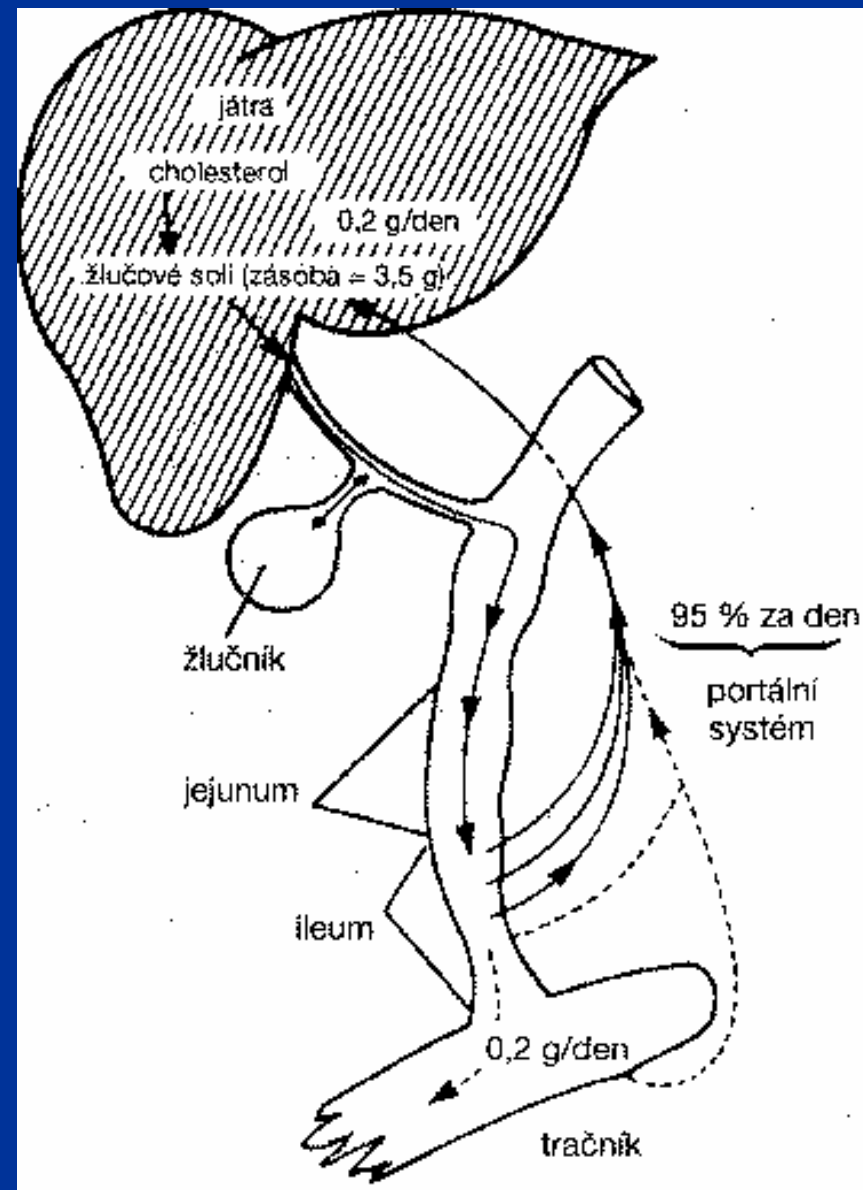
Žluč

0,5 – 1 l /den

- **voda, soli žlučových kyselin, žlučová barviva, CHOL, anorganické soli, ...**
- Enterohepatální oběh

Funkce:

- 1) *Neutralizace kyselin*
- 2) *Emulgace tuků*
- 3) *Exkrece*
- 4) *Metabolismus žlučových barviv*

Tenké střevo – dokončení trávení

- obrovský povrch
(řasy sliznice s množstvím klků + epitel tzv. kartáčový lem)
- bb. epitelu → enzymy štěpící polypeptidy, dipeptidy, disacharidy, fosfolipidy a nukleové kyseliny

Te.stř. enzymy	Amino- peptidáza		Polypeptidy s volnou AMK	Nižší peptidy volné AMK
	Dipeptidázy		Dipeptidy	AMK
	Sacharasa	pH 5,0-7,0	Sacharosa	Glu,fru
	Maltasa	5,8-6,2	Maltosa	Glu
	Laktasa	5,4-6,0	Laktosa	Glu,gala
	Fosfatasa	8,6	Org.fosfaty	Volný fosfát
	Polynukleoti- -dasa		NK	Nukleotidy
	nukleosidasa		Purin.nebo pyrimid. nukleosidy	Purin.nebo pyrimid.baze, fosfáty pentos

Tračník:

- rezervoár, regulace objemu stolice
- resorpce vody, Na^+ a dalších minerálů
- haustrace, Holzknechtovy velké pohyby, defekace
- gastrokolický reflex
- střevní bakterie
  - obrovské množství
  - syntéza vit.K, některých ze sk.B
- přechod od ileocékální chlopně po rectum –
2-3 dny – vliv složení stravy

zkratky

- Ab – protilátka
- Ach – acetylcholin
- Ag – antigen
- AMK – aminokyseliny
- ANS – autonomní nervový systém
- bb – buňky
- C,T,B- cukry, tuky, bílkoviny
- DES – dolní jícnový svěrač
- Glu, gala, fru – glukóza, galaktóza, fruktóza
- GLUT 2 – glukózový transportér 2
- CHOL – cholesterol
- LU – lymfatické uzliny
- MK- mastné kyseliny
- MG – monoglyceridy = monoacylglyceroly
- RES- retikuloendotelový systém
- TG – triglyceridy = triacylglyceroly
- Vit.- vitamíny

Fyziologie GIT II.

**Trávení bílkovin,
sacharidů a tuků**

Sacharidy

Slinné žlázy	Slinná amyláza (ptyalin)	pH 6,6-6,8	Škrob glykogen	Maltosa 1:6-oligosacharidy maltotriosa
Pankreas	Amylasy	pH 7,1	Škrob Glykogen	Maltosa 1:6 glukosidy maltotriosa
Tenké střevo +oligosa- charidázy	Sacharasa	pH 5,0-7,0	Sacharosa	Glu,fru
	Maltasa	5,8-6,2	Maltosa	Glu
	Laktasa	5,4-6,0	Laktosa	Glu,gala

Sacharidy - vstřebávání

- **Hexosy a pentosy** vstřebávány stěnou tenkého střeva
  - transport ovlivňován množstvím Na^+
- **Glukosa a galaktosa** vstupují do enterocytu symportem s Na^+ , z enterocytu do krve pak prostou či usnadněnou difuzí přes GLUT-2
- **Fruktosa** – nezávisle na Na^+ - usnadněnou difuzí vstup i výstup z enterocytu

Bílkoviny

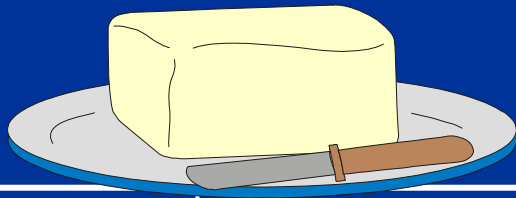

Žlázy žaludku	Pepsin	pH 1,0-2,0	proteiny	peptidy
Pankreas (1,5 l/den)	Trypsin	pH 5,2-6,0	Proteiny Peptidy	Polypeptidy Dipeptidy
	Chymo- trypsin	pH 8,0	Proteiny Peptidy	Polypeptidy Dipeptidy
	Elastaza		Proteiny peptidy	Polypeptidy Dipeptidy
	Karboxy- peptidasa		Polypeptidy s volnou karboxylovou skupinou	Nižší peptidy Volné AMK

Tenké střevo	Amino- peptidáza		Polypeptidy s volnou AMK	Nižší peptidy volné AMK
	Dipeptidázy		Dipeptidy	AMK

Bílkoviny - vstřebávání

- Vstřebávání **AMK** do enterocytu symportem s Na⁺ + facilitovanou difuzí
- do krve - prostou a usnadněnou difusí
- 2-5% B není stráveno a vstřebáno
- Některé B do tlustého střeva – tam rozloženy působením bakterií

Tuky

Žlázy jazyka	Linguální lipáza	pH opt. 3,0-6,0	TG	MK 1,2-DG
Žaludek	Žaludeční lipáza		TG	MK 1,2-DG
Pankreas	Lipasa <i>+kolipasa</i> <i>+soli žluč. kyselin</i>	pH 8,0	Prim. Esterové vazby TG	MK 2-MG glycerol
	Cholesterolesterasa		Estery cholesterolu	Volný chol. MK
	fosfolipasa		fosfolipidy	MK lysofosfoipidy

Tuky – vstřebávání

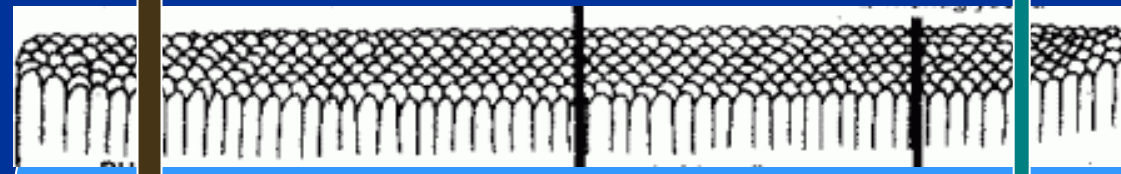
- Pojmy: micely, chylomikra
- CHOL a MK vstupují do buněk sliznice pasivní difusí
  - MK s méně než 10-12 C – přímo do portální krve → VMK
  - Ostatní jako chylomikra do lymfy

Micela (ŽK + lipidy
– MK, MG, chol)

Nepromíchaná vrstvička
vody

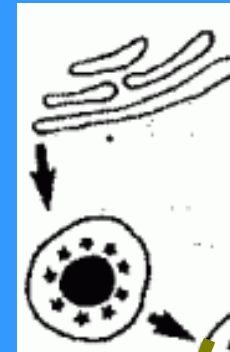

MK s krátkým
řetězcem

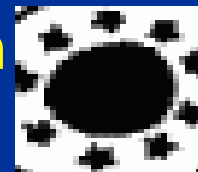
Glycerol + MK

Buňka sliznice –
zpětná esterifikace
na TG a
cholesterolestery

lymfa

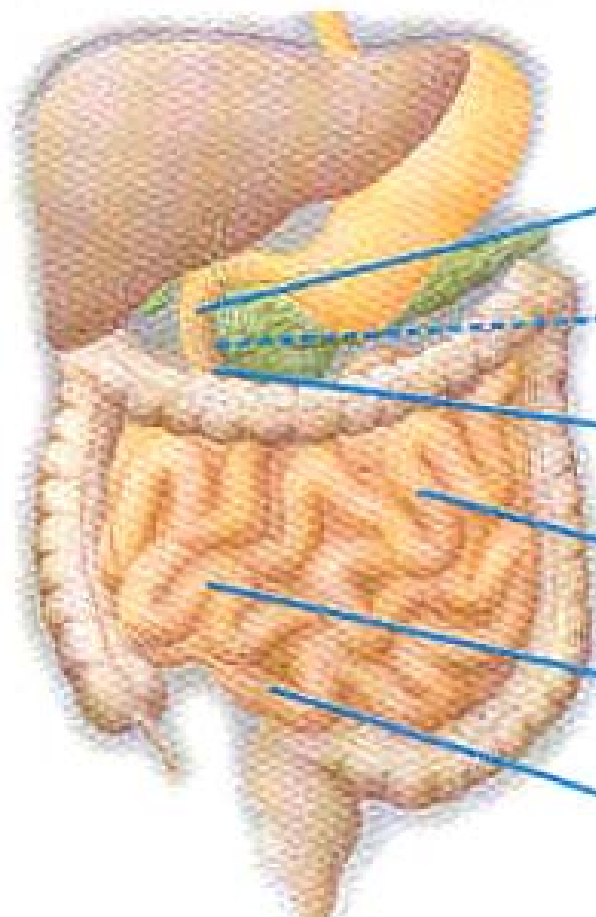
Chylomikron
(90% TG)

Portální
řečiště

Vstřebávání látek

proximální duodenum: monosacharidy

přítok žluči a pankreatické šťávy

distální duodenum: disacharidy, vitaminy rozpustné v tucích, Fe, Ca²⁺

jejunum: bílkoviny (jako aminokyseliny), škroby (jako glukóza), vitaminy rozpustné ve vodě

ileum: tuky

terminální ileum: žlučové kyseliny, kobalaminy

Játra – hlavní funkce:

- Tvorba žluči
- Skladování a uvolňování cukrů
- Tvorba močoviny
- Metabolismus tuků a cholesterolu
- Vytváření plazmatických proteinů
- Syntéza 25-hydroxycholekalCIFerolu
- Zásobárna v tucích rozpustných vitamínů
- Detoxikace mnoha léků a jedů

Metabolismus bilirubinu v játrech

plasma

**bilirubin vázaný
na albumin** (nepřímý,
nekonjugovaný)

↓
bilirubin + albumin

jaterní
buňka

↓
bilirubin

+

2 kyseliny glukuronové (konjugace)

↓
bilirubinglukuronid

žluč

↓
bilirubindiglukuronid (přímý, konjugovaný)